

ผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ : มุมมองความสุขของนักจิตวิทยาคลินิก

(Geriatric Psychiatric Patients : Happiness in Clinical psychologists)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตรีหญิง ดร.พนมพร พุ่มจันทร์

ความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงของประชากรในปัจจุบันพบว่ามีอัตราการเกิดที่ลดต่ำลง ขณะเดียวกันจำนวนของผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลให้แนวทางการพัฒนาประเทศที่เห็นความสำคัญของการที่จะเป็นสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ซึ่งสภาพร่างกายของผู้สูงอายุนี้ จะมีการเสื่อมลงทำให้เกิดโรคต่างๆ มากขึ้นโดยเฉพาะในด้านของสมอง เช่น สมองเสื่อม โรคอัลไซเมอร์ ฯลฯ บทบาทของนักจิตวิทยาคลินิก จึงมีส่วนอย่างมากในสิ่งที่จะมาช่วยเป็นหนึ่งในทีมจิตเวชที่ให้การบำบัดรักษา โดยนักจิตวิทยาคลินิกเป็นผู้ที่ให้การตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยา การบำบัดรักษา ฯลฯ ซึ่งนับวันผู้ป่วยกลุ่มนี้จะมีจำนวนสูงมากขึ้นด้วย การเตรียมความพร้อมของนิสิตจิตวิทยาคลินิกที่จะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่จะมาขอรับการปรึกษา การทดสอบทางจิตวิทยา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และในมุมมองของจิตวิทยาเชิงบวกได้กล่าวว่าการที่บุคคลมีความสุขจะช่วยให้มีการเห็นคุณค่าในตนเอง มีพลังในการทำสิ่งต่างๆ (Lapidus, 2018) การศึกษาครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาการทำงานของนักจิตวิทยาคลินิก แง่มุมของความสุข การมีสิ่งหล่อเลี้ยงใจในการทำงานกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุเป็นเวลายาวนานได้ นอกเหนือจากเรื่องของงานและเงินเพื่อที่จะเป็นแนวทางในอนาคตที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนานักจิตวิทยาคลินิกในการทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ให้มีความสุขในงานเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองสถานการณ์ผู้สูงอายุจิตเวชอย่างเป็นปัจจุบันที่เพิ่มมากขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับบุคลากรนักจิตวิทยาคลินิกของสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำการบำบัดรักษาผู้ป่วยทางจิตเวชมายาวนานเกือบ 130 ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสุขของนักจิตวิทยาคลินิกในงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed method) โดยศึกษาความสุขของนักจิตวิทยาคลินิกที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ณ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา โดยใช้แบบสอบถาม Oxford Happiness Questionnaire เพื่อให้ทราบถึงระดับความสุข และแบบสัมภาษณ์ เพื่อทราบถึงลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขและประสบการณ์ความสุขจากการให้การช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ โดยใช้แนวคิดของจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology)

เครื่องมือในการวิจัย

- 1) แบบสอบถามความสุขของนักจิตวิทยาคลินิก ประกอบด้วย
- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อายุการทำงานกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ
- ส่วนที่ 2 แบบสอบถามภาวะความสุข ได้แก่ ระดับความรู้สึกมีความสุขในปัจจุบัน จาก 1-10 และแบบสอบถามความสุข (Oxford Happiness Questionnaire)
- ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้มีความสุขในการทำงานเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ
- 2) แบบสัมภาษณ์นักจิตวิทยาคลินิก เกี่ยวกับ อาการความเจ็บป่วยของผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ บทบาทหน้าที่การทำงาน มุมมองความสุขจากการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ

“งานที่ทำ ทำให้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง
ที่สามารถทำงานให้เป็นประโยชน์
ต่อสังคมได้อย่างมาก
สิ่งนี้ทำให้มีความสุข”

(บทสัมภาษณ์นักจิตวิทยาคลินิกท่านหนึ่ง, 2560)

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไป

นักจิตวิทยาคลินิกที่ศึกษามีจำนวน 3 คน เป็นเพศชาย 2 คน เพศหญิง 1 คน อายุ 55, 56 และ 58 ปี อายุการทำงานกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ 15 ปี (2 คน) 30 ปีขึ้นไป (1 คน) ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การศึกษาระดับปริญญาโท 2 คน ปริญญาตรี 1 คน สถานภาพสมรส สมรส 2 คน โสด 1 คน มีรายได้เมื่อเทียบกับรายจ่าย รายได้เหลือเก็บ 2 คน รายได้เท่ากับรายจ่าย 2 คน บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ได้แก่ ตรวจวินิจฉัยประเมิน คัดกรองและบำบัดทางจิตวิทยาในกรณีจิตแพทย์ อายุรแพทย์ประสาทวิทยาส่งปรึกษา และอยู่ในทีมสหวิชาชีพที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ

2) ค่าคะแนนจากแบบสอบถามภาวะความสุข

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักจิตวิทยาคลินิก ทำงานมานาน 15-30 ปี ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุเป็นการทำงานด้านการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก การบำบัดทางจิตวิทยาและการฟื้นฟูสภาพจิตใจ จากการวิจัยพบว่า ระดับความรู้สึกความสุขในปัจจุบัน ระดับ 8 จำนวน 2 คน และระดับ 9 จำนวน 1 คน

3) สิ่งที่ทำให้มีความสุขในการทำงานเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ

1. ได้นำวิชาความรู้ ความชำนาญที่สั่งสมมาช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุมีความสุข
2. ตระหนักในการเห็นคุณค่าของตนเองที่ทำงานให้ประโยชน์ให้สังคม
3. เห็นความเมตตาของตนเอง ทำให้เข้าใจผู้สูงอายุ และคนใกล้ชิดตัวมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

มุมมองที่เกี่ยวกับความสุข นักจิตวิทยาคลินิกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย จิตเวชสูงอายุมายาวนานถึง 15-30 ปี ซึ่งนับเป็นเวลาที่ยาวนานมาก ได้พบเห็นผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ ซึ่งนับวันจะมีความสุขเสื่อมถอยลง กลุ่มตัวอย่างมีความสุข มีความภูมิใจที่ได้นำวิชาความรู้ ความชำนาญที่สั่งสมมาช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุมีความสุข ตระหนักในการเห็นคุณค่าของตนเองที่ทำงานให้ประโยชน์ให้สังคม ได้เห็นความเมตตาของตนเอง ทำให้เข้าใจผู้สูงอายุ และคนใกล้ชิดตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก โดยดร.มาร์ติน เซลิเกแมน (Martin Seligman) (2006) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลเห็นจุดแข็งของตนเอง จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความสุขและความอยู่ดีมีสุขได้ ในขณะเดียวกันในเรื่องของความสุขนั้น จะส่งผลให้บุคคลที่มีความสุข มีความรู้สึกพึงพอใจ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันก็ยังส่งผลให้เกิดความอดทนต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้มากขึ้น แม้ว่าจะต้องทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุที่นับว่ามีแต่การเสื่อมถอยลงได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นิสิตมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในวิชาชีพจิตวิทยาคลินิกในการประกอบอาชีพในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ รวมถึงเพื่อเป็นข้อมูลให้นักจิตวิทยาคลินิกในการทำงานได้อย่างมีความสุข เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต